

Sygn. akt V ACa 454/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Iwona Wilk
Sędziowie :	SA Zofia Kołaczyk (spr.) SA Urszula Bożałkińska
Protokolant :	Barbara Knop

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. O.

przeciwko N. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 7 marca 2013 r., sygn. akt XIV GC 503/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 112.500 (sto dwanaście tysięcy pięćset) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 marca 2012r.,

- zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 9.242 (dziewięć tysięcy dwieście czterdzieści dwa) złotych tytułem kosztów postępowania;

2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3. nakazuje pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Katowicach) kwotę 5.625 (pięć tysięcy sześćset dwadzieścia pięć) złotych tytułem opłaty sądowej od apelacji, od ponoszenia, której powód był zwolniony.

Sygn. akt V ACa 454/13

UZASADNIENIE

Powód R. O. wniósł o zasądzenie od pozwanej N. M. na jego rzecz kwoty 112 500 zł tytułem zwrotu ceny samochodu, którą zapłacił pozwanej za zakupiony od niej samochód, ze względu na odstąpienie od umowy sprzedaży wskutek wady prawne przedmiotu sprzedaży. Nadto domagał się zasądzenia ustawowych odsetek za opóźnienie w zapłacie należności głównej od dnia 22.03.2012 r. i kosztów procesu.

Nakazem upominawczym z dnia 8 października 2012 r. sygn. akt XIV GNc 494/12/SŁ Sąd orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwana wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty. W sprzeciwie domagała się oddalenia powództwa w całości, zasądzenia od powoda na jej rzecz kosztów postępowania i zawiadomienia o toczącym się postępowaniu w trybie art.84 k.p.c. A. W., od której kupiła samochód, który następnie sprzedała powodowi. Pozwana zarzuciła, że powód nie wykazał jednoznacznie, że w dacie zawarcia przez strony umowy sprzedaży (14.07.2010 r.) samochodu marki D. (...)rok prod. (...)VIN nr (...) samochód ten posiadał wadę prawną, gdy nabyła go w dobrej wierze, a nadto wskazała że wysokość roszczenia jest zawyżona.

Na skutek sprzeciwu pozwanej nakaz zapłaty stracił moc na podstawie art.505 k.p.c. i sprawa została skierowana do rozpoznania w postępowaniu zwykłym.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo i zasądził na rzecz pozwanej koszty procesu.

Rozstrzygnięcie zostało oparte na następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 14.07.2010 r. powód w ramach prowadzonej przez obie strony sporu działalności gospodarczej kupił od pozwanej samochód używany marki D. (...) (...) rok produkcji (...)VIN nr (...) za kwotę 112 500 zł. Fakt ten był bezsporny między stronami. Po kilkumiesięcznym użytkowaniu samochodu przez powoda samochód ten uległ poważnej awarii, a orientacyjny koszt jego naprawy wynosił kwotę ok. 40 tys. złotych. Z tego względu powód w dniu 25.11.2010 r. sprzedał przedmiotowy samochód J. W. za kwotę 59 902 zł ponieważ w samochodzie były uszkodzone turbosprężarki. W dniu 13.12.2011 r. funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w N. zatrzymali przedmiotowy samochód jako pochodzący z kradzieży. W toku dochodzenia Policja ustaliła, że samochód został utracony na terytorium Republiki Włoskiej. Postanowieniem z dnia 18 maja 2012 r.1 Ds-1929/11/D dochodzenie w sprawie kupna pojazdu pochodzącego z przestępstwa zostało umorzone a postanowieniem z dnia 31 maja 2012 r. Prokuratura Rejonowa w N. postanowiła zwrócić samochód pokrzywdzonemu, tj firmie (...)we Włoszech.

Po zatrzymaniu samochodu przez Policję, jako pochodzącego z przestępstwa, J. W. pismem z dnia 28.12.2011 r. odstąpił od umowy sprzedaży zawartej z powodem i wystąpił na drogę sądową przeciwko powodowi o zwrot zapłaconej ceny pojazdu. W dniu 10 lutego 2012 r. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu wydał przeciwko R. O. nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym sygn. akt V GNc 191/12. Na skutek sprzeciwu R. O. tamt. Sąd wyrokiem z dnia 12 lipca 2012 r. sygn. akt V GC 206/12 zasądził od R. O. na rzecz J. W. kwotę 59 902 zł stanowiącą cenę sprzedaży samochodu wraz z odsetkami za opóźnienie w zapłacie od dnia 6 stycznia 2012 r. oraz kwotę 6 613 złotych tytułem kosztów procesu.

Po wydaniu przez Sąd nakazu zapłaty pełnomocnik powoda działając z jego upoważnienia w piśmie do pozwanej z dnia 12.03.2012 r. złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy sprzedaży przedmiotowego samochodu zawartej przez strony w dniu 14.07.2010 r. wskazując jako podstawę odstąpienia art. 560 § 1 k.c. – wadę prawną przedmiotu sprzedaży, której skutkiem było zatrzymanie samochodu przez Policję.

W tych okolicznościach Sąd uznał powództwo za bezzasadne. Odstąpienie od umowy sprzedaży rzeczy ruchomej na podstawie art. 560§1 k.c. powoduje przejście własności rzeczy z powrotem na nabywcę, a strony powinny sobie nawzajem zwrócić otrzymane świadczenia. Powód odstępując od umowy nie był właścicielem rzeczy, ani nie uzyskał własności, gdyż własność rzeczy nie wróciła do niego. Samochód został zwrócony prawowitemu właścicielowi przez

organa ścigania mającemu siedzibę we Włoszech. Stąd nie można mówić o skutecznym odstąpieniu od umowy, które wymaga przejścia własności i zwrotu rzeczy, a co w tym przypadku jest niemożliwe.

Wyrok ten zaskarżył powód wnosząc o jego zmianę przez zasądzenie dochodzonej pozewem kwoty wraz z ustawowymi odsetkami od 22 marca 2012 roku oraz kosztów procesu za obie instancje.

Rozstrzygnięciu powód zarzucił naruszenie prawa materialnego art. 560§1 k.c. i 575 k.c. oraz prawa procesowego art. 233 k.c.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Ustalenie faktyczne poczynione przez Sąd I instancji, co do chronologii zdarzeń, łączącego strony stosunku obligacyjnego, jego przedmiotu – samochodu marki D. (...)rok produkcji (...), pochodzenia samochodu z przestępstwa popełnionego na terenie Włoch, prowadzenia w związku z tym postępowania karnego, zatrzymania samochodu przez organa ścigania i podjętych co do niego decyzji, istnienia wady prawnej samochodu, toczącego się pomiędzy powodem a kolejnym nabywcą postępowania cywilnego przed Sądem Rejonowym w Nowym Sączu o zwrot ceny zakończonego wyrokiem zasądającym zwrot ceny przez powoda, złożenia przez powoda pismem z dnia 12.03.2012r. oświadczenia o odstąpieniu od umowy z powołaniem się na wadę prawną – pochodzenie pojazdu z przestępstwa, są prawidłowe, mają odzwierciedlenie w materiale dowodowym sprawy, w świetle którego brak jest podstaw do ich kwestionowania.

Nie budzi zastrzeżeń oddalenie przez Sąd Okręgowy wniosków dowodowych pozwanej co do zeznań wnioskowanych świadków, jak i opinii biegłego, co do stanu pojazdu, zważywszy na okoliczności co do których wnioski te były złożone. Niesporne jest, że przedmiotowy samochód pozwana zakupiła od A. W. 14 lipca 2010r. gdy pozwana wskazywała, że nabywając pojazd dopełniła wszelkich aktów staranności w celu upewnienia się czy samochód nie jest dotknięty wadą prawną, samochód kupowała od wiarygodnego przedsiębiorcy i tych okoliczności dotyczyły wnioski dowodowe. Podkreślić należy, że powódka nie kwestionowała dobrej wiary pozwanej, jednakże okoliczność ta sama przez się nie uchyła odpowiedzialności z tytułu rękojmi w świetle art. 556§2 i art. 560§1 k.c. zważywszy na charakter tej odpowiedzialności. Istotą odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest to, że obciąża ona sprzedawcę niezależnie od tego czy to on spowodował wadliwość rzeczy, czy ponosi w tym zakresie jakąkolwiek winę, a nawet czy w ogóle o wadzie wiedział lub mógł wiedzieć o tym, że sprzedawana przez niego rzecz jest wadliwa. Doktryna, jak i orzecznictwo odpowiedzialność z tytułu rękojmi określa jako bezwzględną (obiektywną), opartą na zasadzie ryzyka, oderwaną od winy sprzedawcy. Wystarczającą przesłanką faktyczną tego rodzaju odpowiedzialności, jest ustalenie, że wydana i odebrana przez kupującego rzecz wykazuje cechy kwalifikujące ją w danym stosunku prawnym jako rzecz wadliwą, gdy jak wynika z materiału postępowania karnego przedmiot sprzedaży pochodził z przestępstwa popełnionego na terenie Włoch, przedmiotowy samochód zarejestrowany został w Systemie Informacyjnym (...)przez organy ścigania Republiki Włoskiej, jako pochodzący z przestępstwa, a który to samochód został zarejestrowany w Polsce w dniu 7 czerwca 2010 przez A. W. (k.20). Podkreślić przy tym należy, że co do przedmiotowego pojazdu, jego wadliwości prawnej i związanego z tym odstąpienia od umowy przez kolejnego nabywcy, toczyło się postępowanie przed Sądem Rejonowym w Nowym Targu o zapłatę, w którym ustalono jako przesłankę rozstrzygnięcia wystąpienie wad prawnej pojazdu, a o którym to postępowaniu pozwana była zawiadomiona w trybie art. 84 k.p.c., i do niego nie przystąpiła, a co za tym idzie, obarczają ją skutki płynące z art. 82 k.p.c. w zw. z art. 85 k.p.c. Ponadto nie bez znaczenia jest fakt, że i pozwana pismem z dnia 18 lipca 2012r. złożyła oświadczenie o odstąpieniu od umowy sprzedaży przedmiotowego pojazdu względem swojego kontrahenta a to A. W. od której go nabyła w dniu 1 lipca 2010 roku, stwierdzając istnienie wady prawnej pojazdu z w/w przyczyn. W sytuacji pojazdu pochodzącego z przestępstwa, nabywca takiego pojazdu działający w dobrej wierze może uzyskać jego własność dopiero z upływem 3 lat od daty zdarzeń przestępczych, gdy niewątpliwie jest, że utrata dobrej wiary następuje z chwilą uzyskania informacji o pochodzeniu pojazdu, gdy taką ostatni nabywca uzyskał 20.XII.2011r., powód 29.12.2011 (k. 267) a pozwana 14 marca 2012r. a co za tym idzie nie upłynął w/w termin uwzględniając że pojazd został zarejestrowany w Polsce 4 marca 2010r. przez A. W., a pierwszym „polskim” nabywcą był K. W. (k.19). Ponadto jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 lipca 2008r.,

IV CSK 182/08 (OSNC 2D 2009 A nr 21) w sytuacji nawet, gdy istnieje spór co do własności, korzystanie z rzeczy zakupionej jest utrudnione przez zgłoszenie roszczenia przez właściciela, który utracił rzecz w wyniku przestępstwa, istnieje niepewność uzyskanych praw obiektywnie istniałyby podstawy do zastosowania art. 169 k.c., to to nie wyłącza uprawnienia nabywcy rzeczy do powołania się na jej wadę prawną, gdy celem regulacji art. 169 k.c. jest polepszenie położenia nabywcy w dobrej wierze, a nie utrudnienie mu wykorzystania instrumentów prawnych umożliwiających uwolnienie się z więzów nieudanej umowy, dostępnych w wypadku, gdyby takiej ochrony nie miał.

Jak trafnie podnosi apelacja z poczynionych ustaleń Sąd Okręgowy wysnuł błędne wnioski natury prawnej, przyjmując że odstąpienie nie mogło wywołać skutków z nim związanych, gdyż powód nie był właścicielem rzeczy (był nim prawny właściciel mający siedzibę we Włoszech), a więc nie mógł się zrealizować skutek przejścia własności z powrotem na pozwaną, gdy immanentną cechą odstąpienia od umowy sprzedaży rzeczy ruchomej na podstawie art. 560 jest przejście własności rzeczy z powrotem na nabywcę i zwrot wzajemnych świadczeń, co w tym przypadku nie może się zrealizować wobec braku możliwości zwrotu samochodu pozwanej, przejście na nią własności.

Stanowisko, że nie można realizować uprawnienia z rękojmi w postaci odstąpienia od umowy z tej przyczyny, iż nie można dokonać zwrotu przedmiotu sprzedaży kontrahentowi z umowy sprzedaży, w przypadku wady prawnej jest pozbawione podstaw. Istotą wady prawnej jest to, że zbywca nie jest uprawniony do rozporządzania rzeczą sprzedaną, stanowiła ona w dacie sprzedaży własność osoby trzeciej, bądź obciążona była prawem osoby trzeciej. Uprawnienie właściciela do rzeczy zgłasza w takim przypadku osoba trzecia, której działania doprowadzają do odebrania sprzedanej rzeczy, tak jak w tym przypadku przez organa ścigania, w związku ze zgłoszonym przestępstwem, zmierzające do jej wydania właścicielowi który, ją utracił bezprawnie. Jest zatem oczywiste, że w takim przypadku nie tylko nie może nastąpić fizyczny zwrot dotkniętej wadą prawną rzeczy na rzecz kontrahenta z umowy sprzedaży – sprzedawcy, ani też powrotne przejście własności. To zaś nie unicestwia uprawnień z rękojmi o których mowa w art. 560§1 k.c. a w szczególności uprawnienia do odstąpienia od umowy w przypadku dalszego obrotu rzeczą dotkniętą wadą prawną przez jej kolejnych nabywców, gdy przepis ten nie zawęża tego uprawnienia do wady fizycznej, ani też nie łączy go z możliwością zwrotu rzeczy, gdy zwrot ten jest tylko konsekwencją następczą odstąpienia od umowy, (jeżeli jest ono prawnie skuteczne), nie zaś przesłanką warunkującą jego dopuszczalność, a co za tym idzie skuteczność prawna. Jak trafnie wskazuje skarżący, zwrócić należy uwagę też na treść art. 575 k.c., w świetle którego, jeżeli z powodu wady prawnej rzeczy sprzedanej kupujący jest zmuszony wydać rzecz osobie trzeciej, umowne wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi nie zwalnia sprzedawcy od obowiązku zwrotu otrzymanej ceny. Uwzględniając treść tego przepisu stwierdzić należy, iż skoro nawet w sytuacji wyłączenia (umownego) odpowiedzialności z tytułu rękojmi, w przypadku konieczności zwrotu rzeczy sprzedanej przez kupującego osobie trzeciej, jest on uprawniony do żądania od sprzedawcy zwrotu ceny zapłaconej za tę rzecz, to tym bardziej takie uprawnienie mu przysługuje w sytuacji istnienia odpowiedzialności z tytułu rękojmi. Ponadto w kwestii tej wypowiedział się już Sąd Najwyższy a to w uzasadnieniu uchwały z dnia 28 września 1995r., III CZP 125/95 (OSNC 1996r., nr 1 poz.11) wskazując, że przepisy Kodeksu cywilnego nie wyłączają stosowania przepisów o rękojmi w przypadku gdy z powodu wady prawnej rzeczy kupujący jest zmuszony wydać ją osobie trzeciej; w wyroku z dnia 12 lutego 1997r., II CKN 94/96 kwestionując pogląd, że skuteczność odstąpienia od umowy uwarunkowane jest zwrotem tego, co strony sobie wzajemnie świadczyły; w wyroku z dnia 4 lutego 2011r., III CSK 144/10 wskazując, że fakt, iż kupujący nie może zwrócić sprzedawcy samochodu, który został mu odebrany przez właściciela nie pozbawia go roszczenia o zwrot ceny.

Stąd w świetle powyższego brak było podstaw do oddalenia powództwa, jak trafnie zarzuca apelacja. Roszczenie to jest uzasadnione w pełnej wysokości odpowiadającej wysokości zapłaconej przez powoda pozwanej ceny. Wbrew stanowisku pozwanej brak jest podstaw do jej pomniejszenia o kwotę podatku VAT. Podkreślić należy, że podatek jest elementem ceny, który powód zapłacił w wysokości brutto, a zatem w ramach roszczenia obejmującego zwrot ceny, uprawniony jest do żądania zwrotu pełnej wysokości spełnionego na rzecz pozwanej świadczenia obejmującego zapłaconą cenę brutto. Kwestia rozliczenia podatku z organami skarbowymi, jest inną sprawą i to następuje w innym trybie. Należy zwrócić tylko uwagę, że odstąpienie od umowy powoduje powrót do stanu sprzed zawarcia umowy, likwiduje skutki z niej wynikającej, a co za tym idzie winny nastąpić odpowiednie korekty rozliczeń publicznoprawnych we właściwym trybie.

W odniesieniu zaś do podnoszonego przez pozwaną przed Sądem I instancji stanowiska, że powód nie może domagać się zwrotu pełnej ceny z uwagi na utratę własności pojazdu do kwoty 59902 zł, a to ceny za jaką powód sprzedał pojazd z uwagi na jego uszkodzenie turbosprężarki, stwierdzić należy, że nie może ono odnieść skutku. W ramach roszczenia o zwrot ceny opartego na treści art. 560§1 k.c. w zw. z art. 494 k.c. prawo powoda obejmuje zwrot zapłaconej ceny sprzedawcy, a zatem nie ma znaczenia za jaką kwotę powód przedmiot sprzedaży następnie odsprzedał, gdy istotne znaczenie ma tylko cena jaką zapłacił pozwanej. Po drugie kwestia aktualnej wartości pojazdu sama przez się nie przekłada się na wysokość uprawnienia powoda. Zwrócić należy uwagę, że obowiązek kupującego z art. 494 k.c. obejmuje zwrot rzeczy w naturze, co w tym przypadku z oczywistych względów, o których była mowa wyżej nastąpić nie może. W sytuacji nawet gdyby w grę wchodził zwrot rzeczy, to kwestia zmniejszenia jej wartości, gdyby nawet to było wynikiem niezgodne z przeznaczeniem korzystania z rzeczy (nabywca nie ponosi odpowiedzialności za zużycie rzeczy zgodnie z przeznaczeniem, to automatycznie nie przekłada się na roszczenie kupującego o zwrot ceny, lecz stanowi przedmiot ewentualnego odrębnego roszczenia sprzedawcy, gdyby był uprawniony do rzeczy, za zawinione uszkodzenie, czy zużycie rzeczy (por. wyroki SN z 3 lipca 1980r., II CK 190/80, OSNCP 1981r., nr 1 poz. 18 uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 30 grudnia 1983r., III CZP 48/88, OSNCP 1989, nr 3, poz. 36, 5 lipca 2007r., II CSK 140/07). W takim przypadku strona uprawniona – sprzedawca może wystąpić z powództwem o odszkodowanie bądź wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, bądź złożyć oświadczenie o potrąceniu, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Nie zostało wytoczone tak powództwo wzajemne, ani też nie zostało złożone oświadczenie o potrąceniu tak przed procesem jak i w jego trakcie, gdy to wymaga konkretyzacji wzajemnej wierzytelności co do zasady i wysokości, a które (pomijając kwestie uprawnień pełnomocnika procesowego do złożenia i przyjęcia materialnoprawnego oświadczenia) mogłoby stanowić dopiero przedmiot badania co do zasadności, istnienia wzajemnego świadczenia. Z taką zaś sytuacją nie mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie, stąd nie zachodziła potrzeba prowadzenia postępowania tak z zeznań świadka J. M., przesłuchania stron na okoliczność stanu jakości pojazdu w chwili jego sprzedaży, jak i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego na okoliczność utraty wartości pojazdu i przyczyn tego stanu.

Z tych przyczyn uznając apelację za uzasadnioną Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w sposób opisany w sentencji na podstawie art. 386§1 k.p.c., gdy roszczenie objęte powództwem w stanie faktycznym sprawy było zasadne, znajdowało podstawę w art. 494§2 k.c. w zw. z art. 560§1 k.c. w zw. z art. 556§1 k.c.

W zakresie odsetek żądanie jest uzasadnione w świetle art. 481§1 k.c., gdy powód wzywał pozwaną o zwrot ceny pismem z 12 marca 2012r., zakreślając 7 dniowy termin, który pozwana odebrała 14 marca 2012r. (k.35 i 36).

Rozstrzygnięcie co do istoty sporu determinowało orzeczenie o kosztach procesu, o których orzeczono na podstawie art. 98§1 i 3 k.p.c. oraz §6 pkt 6 i §13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie ...z dnia 28 września 2002r. (Dz.U. nr 163 poz. 1348, ze zm.). Natomiast o nieuiszczonych kosztach sądowych orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005r. (tekst jedn. Dz.U. z 2010r. nr 90, poz. 594 ze zm.).